

FOLKLORISTA, PEDAGÓGUS, MENTOR – A DR. RAFFAI JUDIT EMLÉKÉRE KÉSZÜLT ÖSSZEÁLLÍTÁS ELÉ

FOLKLORIST, EDUCATOR, MENTOR
AN INTRODUCTION TO THE COMPILATION
IN MEMORY OF DR. JUDIT RAFFAI
FOLKLORISTA, PEDAGOG, MENTOR
UVOD U IZBOR RADOVA PRIPREMLJEN
U ZNAK SEČANJA NA DR JUDITU RAFAI

FEHÉR VIKTOR

PhD, néprajz-mesterszakos bölcsészdoktor,
magyar nyelv és irodalom szakos tanár, filológus

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, egyetemi docens

Kiss Lajos Néprajzi Társaság, Egyházaskér, elnök

viktor.fehér@magister.uns.ac.rs

ÖSSZEFOGLALÓ • Jelen bevezető célja rövid ismertetőt nyújtani a *Dr. Raffai Judit (1966–2025) emlékére* című tematikus összeállítás létrejöttének körülményeiről, motivációiról és a benne foglalt munkákról. Összeállításunkkal szándékunk kettős: egyrészt szeretnénk emléket állítani a tragikus hirtelenséggel elhunyt Tanárnőnek, a vajdasági, pontosabban a Kárpát-medencei magyar folkloristának, de még hangsúlyosabban: sokunk mentorának; másrészt – mivel úgy gondoljuk, a Tanárnő is szeretne volna – szeretnénk példákat szolgáltatni tudományterületének pedagógiai alkalmazására, vagyis a kultúra kutatásának általa oly sokra tartott és hitvallásául választott irányának, a folklorisztika, a néprajztudomány és a kulturális antropológia eredményeinek, elméleteinek és szemléletének hasznosítására az óvodai neveléstől egészen a felsőoktatásig.¹

**KULCSSZAVAK • Raffai Judit, pedagógia, folklorisztika,
néprajztudomány, kulturális antropológia**

¹ E munka egy korábbi előadás változata, amely Budapesten 2026. március 6-án hangzott el az ELTE BTK Néprajzi Intézet Györffy István Könyvtárában *A szóbeliség terepén – Raffai Judit Emlékkonferencia* című rendezvényen, melyet a Meseszó Magyar Mesemondó és Szövegfolklor Egyesület, az ELTE BTK Néprajzi Intézete és a Hagyományok Háza rendezett.

Raffai Judit 2013-ban került az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karára, de ezt megelőzően már oktatott Szabadkán, az Óvóképző Szakfőiskolán 2006 és 2011 között. Közben, illetve már korábban is a Szabadkai Városi Múzeum munkatársa volt. Előtte, 1993 és 1998 között, budapesti néprajzi tanulmányai befejezése után a Palics-Ludas Közvállalat munkatársa volt, egészen 2006-ig. Elsődleges és közvetlen tanítási tapasztalatai a bajmoki általános iskolában töltött két évéhez kapcsolódnak (1991–1992-es és 1992–1993-as tanév), ahol magyar nyelv és irodalom szakos tanárként dolgozott, mégpedig közvetlenül szakos tanulmányai befejezését követően, melyeket az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén 1991-ben fejezett be.

Megítélésünk szerint ez az a háttér (szakmai előzmények, tapasztalatok, benyomások és tudományos irányok), melynek mentén formálódott Raffai Judit oktatói-kutatói szemlélete. Ennek része volt az is, hogy a néprajztudomány, folklorisztika szerepét minduntalan hangsúlyozta az óvodapedagógus, tanító, illetve a média és kommunikáció szakos hallgatók képzésében az Óvóképző Szakfőiskolán, illetve az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karán. De ezzel függ össze – véleményünk szerint – az is, hogy 2020 környékén például olyan tantárgyak kerültek az alap- és mesterszakos képzési tantervbe, mint amilyenek a néprajzi alapismeretek, a néphagyomány, a népköltészet, a népmese, a népszokások, a néphagyomány tanításának korszerű módszertana, a társadalomkutatási módszerek, majd később a kulturális és vizuális antropológia, és még sorolhatnánk tovább.

A fentiek mellett figyelemmel kísérte tudományát, annak szerepét a felsőoktatásban, és hallgatóit, illetve igényeiket. Mindezek figyelembevételével formálta-alakította szemléletét és tantárgyainak újratervezését is a következő akkreditációra. Így került a korábban felsoroltak mellé, vagy azok helyett a következő tervezetbe például a szóbeliség és a folklór, az ünnepek és a szokások, a kultúratudomány, a társadalomismeret tanításának módszertana, de az emlékezet és emlékezetpolitika is.

Mindezek közül csupán egyetlen tantárgyra koncentrálni szeretnénk szemléltetni pedagógiai megközelítését. Az elsőéves óvodapedagógusok kötelező tantárgyai között szerepel a néphagyomány elnevezésű, két elméleti és két gyakorlati órát magában foglaló tantárgy, melynek felépítésében Raffai Judit az újvidéki magyar és a budapesti néprajzi tanszéken szerzett tudását, illetve saját szerbiai, vajdasági társadalomkutatási tapasztalatait és e társadalom iránti elköteleződését olvasztotta egybe. A néprajztudomány és a kulturális antropológia meghatározása mellett hangsúlyos szerepet tulajdonított az általa fontosnak tartott fogalmak magyarázatának, ezek közé sorolva a folklór, a folklorisztika, az etnográfia, a hagyomány, a kultúra, a szóbeliség,

az írásbeliség, a szubkultúra, az identitás, a folklorizmus és a folklorizáció fogalmait. Több órán keresztül magyarázta a néprajztudomány három nagy területéként értelmezett tárgyi, szellemi és társadalomnéprajzi érdeklődési irányait és szemléletét, majd külön foglalkozott a Kárpát-medencei néprajzi csoportokkal, illetve Vajdaság településtörténetével és etnikai összetételével. A szemeszternek csaknem a felét a népköltészeti alkotásokkal való alapos foglalkozás töltötte ki, a kellő részletességig elmélyülve a népmese, a monda, a kispikái prózaműfajok, a népdalok, a balladák, a népszokások és a népi gyermekjátékok világában, bízva abban, hogy mindezek értő alkalmazása mentén formálhatják majd a következő generációk szemléletét is, az akkor még az egyetem padjaiban helyet foglaló óvodapedagógus hallgatók. Ezekon kívül – a tantárgy bevezetőjétől annak egészen az utolsó órájáig – a hangsúly a kultúrákutatók módszertanán volt, külön kitérve a terep, a gyűjtés, a lejegyzés, az archiválás és az elemzés problémáira és módszereire, a szakirodalom használatának mikéntjére, illetve a tanulmányírás formai és tartalmi követelményeire egyaránt.

Mindez alátámasztja, hogy Raffai Judit tudományos és kutatói szemléletében milyen fontos szerepet kapott a helyi tudás, a szülőhely, a hallgatók lakóhelyének és múltjának, társadalmának, életmódjának és népköltészetének, s mindezzel együtt az adott térség, kistáj, régió jelenének ismerete is. Ezek alapján építette fel tanóráit, ajánlott és tett kötelezővé irodalmat, és serkentette hallgatóit terepmunkára, interjúk készítésére szűkebb páttriájukban, vagy későbbi lakóhelyükön. A megismerésen, megismertetésen túl fontosnak tartotta azt is, hogy a hallgatók felsőfokú képzésük befejezését követően is alkalmazzák szemléletét. Sokakra hatással volt, amit mi sem igazol jobban, mint a nála diplomázó hallgatók hosszú névsora és témaválasztása. Ezekből került bemutatásra egy válogatás a *Dr. Raffai Judit (1966–2025) emlékére* című tematikus összeállításban, amely a *Létünk* című folyóirat főszerkesztőjének, Hajnal Jenőnek a szíves hozzájárulásával valósulhatott meg a 2026-os évben.

ABSTRACT • The aim of this introductory text is to provide a brief overview of the circumstances and motivations behind the creation of the thematic compilation *In Memory of Dr. Judit Raffai (1966–2025)*, as well as of the works included in it. Our intention with this compilation is twofold. On the one hand, we wish to pay tribute to the Teacher and scholar whose life ended tragically and unexpectedly, a Hungarian folklorist of Vojvodina – more broadly, of the Carpathian Basin – and, even more importantly, the mentor of many of us. On the other hand, since we believe this would also have been the Teacher’s wish, we seek to present examples of the pedagogical application of her scholarly field. In other words, we aim to demonstrate how the results, theories and

perspectives of folkloristics, ethnography and cultural anthropology – disciplines she deeply valued and embraced as her professional credo – may be utilized in education from preschool upbringing to higher education.

KEY WORDS • **Judit Raffai, pedagogy, folkloristics, ethnography, cultural anthropology**

SAŽETAK • Cilj ovog uvodnog teksta jeste da pruži kratak pregled okolnosti i motivacija koje su dovele do nastanka tematskog izbora radova *U znak sećanja na dr Juditu Rafai (1966–2025)*, kao i radova koji su u njemu obuhvaćeni. Naša namera ovim izborom je postizanje dvostrukog cilja. S jedne strane želimo da odamo počast profesorki koja je tragično i iznenada preminula, mađarskoj folkloristkinji Vojvodine – tačnije, čitavog Karpatskog basena –, ali još naglašenije mentorki mnogih od nas. S druge strane, pošto verujemo da bi to bila i njena želja, nastojimo da prikažemo primere pedagoške primene njene naučne oblasti, odnosno mogućnosti korišćenja rezultata, teorija i pristupa folkloristike, etnografije i kulturne antropologije – pravca istraživanja kulture koji je izuzetno cenila i koji je izabrala kao svoje profesionalno opredeljenje – od predškolskog vaspitanja pa sve do visokog obrazovanja.

KLJUČNE REČI • **Judit Rafai, pedagogija, folkloristika, etnografija, kulturna antropologija**

Megjegyzés: A tematikus összeállítás helyszíni fotói az Al-Duna Műhelyben készültek.